

MULOQOT VA FAOLIYATDA 6-7 YOSHLI BOLALARNING IJTIMOIIY-HISSIY RIVOJLANGANLIGI

Asilova Sanobarxon Xatamboevna

Qo'qon universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrası katta o'qituvchisi

Jo'rayeva Diyoraxon Axadjon qizi

Psixologiya 1-21 guruh talabasi

Qurbonovadiyora21@gmail.com

asilovasanobar03@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada 6-7 yoshli bolalarning muloqot va faoliyatda ijtimoiy-hissiy rivojlanganligi borasida fikr va mulohazalar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Muloqot, yosh, faoliyat, ijtimoiylashuv, bolalar, hissiyot, rivojlanish, tengdoshlar maktabi, o'yin

Hamma davrlarda bo'lgani kabi bugungi kunda ham jamiyatimizda kelajagimiz egalari bo'lgan farzandlar tarbiyasiga qaratilgan e'tibor eng dolzarb masala sifatida o'rganilib kelinmoqda. Kelajagimiz egalari bo'lgan yoshlarning erkin fikrlovchi, barkamol shaxs bo'lib shakllanishi uchun ularni har tomonlama rivojlantirish chora tadbirlari amalga oshirilmoqda.

Ularning psixologik, jismoniy va ijtimoiy jihatlarini o'rganilib, o'zlarini erkin tutishi va fikrini mustaqil ifodalashida to'siq bo'ladigan salbiy psixik holatlarni aniqlash hamda bartaraf etish lozimligiga katta ahamiyat qaratilmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev: "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkomiyatlarini safarbar qilamiz" – degan fikrlarida yuqoridagi masalalar naqadar dolzarbligi namoyon bo'ladi.³²

Yoshlarni har tomonlama shakllanishining dastlabki bosqichi bu kichik maktab yoshidir. 6-7 yoshli bolaning ijtimoiy va hissiy rivojlanishi ijobiy o'zgarishlar va yangilanishlar davridir. Shuning uchun ham rivojlanishning shu bosqichida har bir bola erishgan muvaffaqiyatlar darajasi nihoyatda muhim hisoblanadi.

Agar shu yoshda bolada muloqotchanlik, bilish, o'rganish quvonchini his etmasa, o'qish malakalarini egallay olmasa, do'stlashishni bilmasa o'ziga nisbatan, o'z imkoniyat va layoqatlariga nisbatan mas'uliyatli bo'la olmasa, bu ishlarni kelgusida amalga oshirish qiyinroq bo'lib, bolada ruhiy va jismoniy zo'riqish orqali namoyon bo'ladi. Maktabgacha yoshdagi bolaning ijtimoiy-hissiy rivojlanishi va bilim olishiga oid ilmiy izlanishlar, bolaga yo'naltirilgan amaliyotda juda muhim sanaladi.

Mazkur izlanishlarda J. Piaje, L.S.Vigotskiy, Erikson va boshqalarning ilmiy qarashlari bola rivojiga individual yondashuv, uning shaxsini hurmat qilish, uning manfaatlari ehtiyojlari va rivojlanish darajasini hisobga olish, hissiy qulaylik borasida

³² Shavkat Mirziyoyev_Erkin va faravon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent-"O'zbekiston"-2016

g'amxo'rlik qilish, erkin ijodiy o'z-o'zini ko'rsatishi uchun sharoitlar yaratishga intilishni ko'zda tutadi. Jumladan, Shvetsiyalik psixolog Jan Piajening, Avstriyalik psixiatr, psixolog Z.Freyd, Sobiq Ittifoq olimi D. B. Elkoning nazariyalari mavjud. U. Djeyms bolada "Men" konsepsiyasini "Men-yaratuvchi" va "Men-obyekt" ga bog'lagan. 6-7 yosh — bolaning shaxsiyati shakllanib, ijtimoiy va hissiy jihatdan faol rivojlanayotgan davrdir. Bu yoshda bolalar o'z atrofidaqilar bilan munosabatlarda yanada mustahkam va murakkab aloqalar o'rnatadi. Ularning ijtimoiy-hissiy rivojlanishi o'yin, muloqot va kundalik faoliyat orqali yuzaga chiqadi. 6-7 yoshdagi bolalar so'z boyligi sezilarli darajada ortadi. Ular fikrlarini aniq ifoda eta boshlaydi, suhbatga faol qatnashadi va boshqalarni tinglashga intiladi. Ushbu yoshdagi bolalar oddiy hikoyalar tuzish, his-tuyg'ularini so'zlar bilan ifodalash va o'z fikrlarini asoslashga harakat qiladi. Shuningdek, ular ko'proq jamoaviy muloqotga kirishadi, yangi do'stlar orttiradi va o'yinlarda hamfikrlarini tushunishga o'rgana boshlaydi. Bu davrda bolalar o'zaro hamkorlik qilish, navbat kutish, qoidalarga rioya qilish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni o'zlashtiradi. Ular boshqalar bilan o'yin o'ynashda hamjihatlik, yordam berish, murosaga kelish kabi jihatlarni o'rganadi. Shaxsiy chegaralar va boshqalarning hissiyotlarini tushunish borasida ham sezilarli yutuqlar kuzatiladi. Bolalar o'z his-tuyg'ularini yanada yaxshi anglashi va nazorat qilishni boshlaydi. Masalan, ular xafalik, xursandchilik, g'azab kabi holatlarni aniqlab, ularga munosabat bildiradi. Shu bilan birga, o'z his-tuyg'ularini boshqalar bilan baham ko'rish va boshqalarning his-tuyg'ularini hurmat qilishga o'rganadi. 6-7 yoshdagi bolalar uchun o'yin – ijtimoiy va hissiy rivojlanishning muhim vositasi hisoblanadi. Ular rol o'ynash, jamoaviy o'yinlarda ishtirok etish orqali ijtimoiy munosabatlarni chuqurlashtiradi. Shuningdek, ularning faoliyati mustaqil qarorlar qabul qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz ,u, kimki, 6-7 yoshli bolalarning ijtimoiy-hissiy rivojlanishi ularning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqichdir. Bu yoshda bola muloqot qilish, o'z his-tuyg'ularini anglash va boshqalar bilan munosabatlarni boshqarish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Shu tariqa, ular o'z doiralari va jamoalarida o'z o'rnini topib, mustaqil va samarali muloqot qiladigan shaxsga aylanadi.

Ijtimoiy jihatdan rivojlangan bolalar boshqalar bilan hamkorlik qilishga, murakkab vaziyatlarda murosaga kelishga va ijobiy munosabatlar o'rnatishga qodir bo'ladi. Hissiy jihatdan rivojlangan bola esa o'z his-tuyg'ularini boshqarishni o'rganib, stress va ziddiyatli vaziyatlarda yaxshiroq chiqish yo'lini topadi.

Bu yoshda ota-ona, pedagog va atrofidaqilar bolalarning ijtimoiy-hissiy ko'nikmalarini qo'llab-quvvatlashi, ular bilan to'g'ri muloqot qilishi, ijobiy tajribalar yaratishi muhimdir. O'yin, muloqot va turli faoliyatlar orqali bolalar o'zaro munosabatlarni rivojlantirib, kelajakda yanada mustahkam ijtimoiy shaxs bo'lib yetishadi. Shunday qilib, 6-7 yoshli bolalarning ijtimoiy-hissiy rivojlanishi ularning kelajakdagi shaxsiy, ta'lim va ijtimoiy muvaffaqiyatlari uchun poydevor hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shavkat Mirziyoyev_Erkin va faravon , demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent-"O'zbekiston"-2016

2. V.Yu.Ahrorov Sotsial psixologiya. O'quv qo'llanma. Samarqand 2020
3. Alijon, M., Iqlimaxon, A., & Asilova, S. (2023). BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARINI MAKTABGA MOSLASHUVIDA PSIXOLOGIK YORDAM. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 861-864.
4. Xatambojevna, A. S. (2023). MAKTABGACHA TA 'LIM TASHKILOTLARIDA TARBIYALANAYOTGAN 6-7 YOSHLI BOLALARNI IJTIMOY-HISSIY RIVOJLANISHINING SHART-SHAROITLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(17), 344-350